

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי
Ezra Orion Collection
Public Art Archive

כותרת: ספרים, פיסול אלומות תהליכים
ספר

מיקום בארכיון

ארגז: 14

תיק: 1

תת תיק: --

Title: Books, Pisul Alumut Tahalichim (Sculpture Beams Process)
Book

Location in Archive

Box: 14

Folder: 1

Sub folder: --

המכון לנוכחות ציבורית
המרכז הישראלי לאמנות דיגיטלית, חולון
archive@digitalartlab.org.il לחומרי המקור צרו קשר דרך

The Institute for Public Presence
The Israeli Center for Digital Art, Holon
For original materials please contact us at archive@digitalartlab.org.il

פיסול אלומות תהליכים

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

Ezra Orion Collection ·
Public Art Initiative

עזרא אוריון

"...הבעיה העצומה של הבינתחומיות. איך להימנע מרדידות. המוגבלות האנושית שלנו מאפשרת רק בקושי תפיסת מורכבות של תחום אחד או שניים... איך להגיע לתפיסה בינתחומית מעמיקה?..."

(ד"ר רות סתוי)

"...זה מעניין בצורה בלתי רגילה... זה ז'אנר לא מוכר, הנע בשטחי הביניים שבין המחקר, הפילוסופיה והשירה... עם המסקנות ההומאניסטיות. אני מזדהה, אך תודה האם הן מתחייבות בהכרח מן התפיסה ההוליסטית המתוארת כאן..."

(פרופ' יורם צפריר)

"...פילוסופים שפרנסתם בכך, אולן אבדן אוריון סבלנות ועניין בסיוורים בלתי מודחמים במרחב הציבורי אלה על פני מרחבים לא נודעים להם, אבל הקורא שחלק לו בנטיותיו האינטלקטואליות של עזרא - ישמח לגלות כאן לא מדריך, אלא חבר למסע במסעותיו שלו עצמו. מחברו של הספר הזה הוא פילוסוף במובן המהותי של המושג..."

(פרופ' גרשון ויילר)

פיסול – אלומות תהליכים

עזרא אוריון

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

או

מכון לסיכום תרבותיים
אמנות פיסול אוריון עזרא
מרכז לתאוריה ופרקטיקה

Ezra Orion Collection
Public Art Archive

מודן בשיתוף מדרשת שדה בוקר

1995

מסע הפרתי אחר

שני סיפורי זן על החכם היפני נאג'אין עשויים לסייע בהבנת תפיסת העולם שמציג 'אלומות תהליכים' לפני קוראיו, ולעזור בהבנת תפיסתו של מתברו. סיפור הון הראשון מספר על קבלת הפנים שערך החכם נאג'אין בביתו לפרופסור מן האוניברסיטה, שבא אליו לחקור ולדרוש בדבר הון. הגיש לו נאג'אין תה. מזג לאורחו מלוא הכוס, ועדיין היה ממשך ומזוג. פער הפרופסור עיניו ופיו עד שלא יכול היה לשלוט עוד ברוחו: "הרי זו מראה על גדותיה. יותר לא יכנס!" "ככוס זו", אמר לו נאג'אין, "אף אתה מלא דעות וסברות משלך.

כיצד אוכל להראותך זן כל עוד לא הרקת את כוסך?" דעותיו וסברותיו על העולם הן ככוס תה שעולה על גדותיה. והנה בא 'אלומות תהליכים' וממשיך ומזוג ראיית עולם מקפת וכוללת.

כדי ליהנות מן הספר (שלא לומר להחפים ממנו), יש צורך ב'מקום' ובנכונות לקלוט תה חדש, שניחוחו וטעמו שונים במעט מאלה המוכרים לנו. דבריו של החכם היפני מכוונים אל כל מי שמחזיק בידו את 'אלומות' ומנסה לתייך אותו לאחת מן המגירות המוכרות. ארון המגירות של רבים מאיתנו 'מלא' ואינו מתאים לכך. תפיסת העולם שעמה אנו באים אל הספר הזה חייבת לגלות פתיחות ויכולת קבלה וקיבול גדולות יותר, כדי שנוכל ליהנות ממנו.

סיפור הון השני על נאג'אין נקרא "זן שבכל רגע ורגע": "תלמידי זן שרניים במחיצת רבותיהם עשר שנים לכל הפחות, לפני שהם מרשים לעצמם ללמד את זולתם. מסויים טנו את ימי טירונותו נעשה הוא עצמו מורה הוראה. יום אחד יש לבקר אצל נאג'אין. אותו יום נתקשדו השמים בעבים וגשם כבד ירד, ועל כן נעל טנו בקבקי עץ ונשא מטריה. נאג'אין נתן לו שלום ואחר אמר: 'משער אני שהשאת את קבקי העץ שלך באכסדרה. הייתי רוצה לדעת אם מטרייתך נמצאת לימין הקבקים או לשמאלם...' נבון טנו, ולא נמצאה לו תשובה. נתחוו לו שאין ביכולתו לקיים את ה; בכל רגע ורגע. לכן נעשה שוב תלמידו של נאג'אין ולמד שש שנים נוספות כדי להגשים את הון בכל רגע ורגע."

שני קשרים יש לסיפור זה עם 'אלומות תהליכים': האחד הוא התפיסה הכוללת של התבוננתו בעולם. על-פי ראייה זו הכל הוא אלומות תהליכים, לא רק כשיחה פילוסופית, אלא גם כהיבטים של הפעילות היומיומית שלנו.

זוהי פילוסופיה שהחלתה על התבוננתו בעולם תקפה בכל רמה של המציאות, החל ברמה המיקרוסקופית, דרך הרמה המלטקופית

אולי אמת הסיפור, שפעם היה העולם האינטלקטואלי של האדם פשוט טוב. היה בו סדר, באשר הטבע היה מלוכד לכאורה על-פי חוקי טבע אחידים, ומקומו של האדם היה מובטח בו, אם בדרך של מְטאפיסיקה חובקת-כל, אם בדרך של אמונה בבורא, שיצר את העולם ואת האדם, ואם בשילוב זה או אחר של שני היסודות האלה. לפחות מאז אפיקורוס מציצה מאחורי גבה של הפילוסופיה הרשמית תפיסה אחרת – שהעולם הוא קְאוּטִי, ושהסיפור על אודות הסדר המופתא אינו אלא אחיזה עיניים. בפילוסופיה המערבית היה זה פסקל Pascal שהבין שמשוהו השתבש באגדה הקוסמית הזאת.

כיום כבר קשה לדגול בתפיסה התבוננית של הכל. עם זאת, אם מטאפיסיקה בתור שיטה אינה אפשרית עבורנו, הריהי משגשגת בתור מה שקאנט כינה "נטייה טבעית". בימינו רבים מן הביטויים לנטייה זאת נקשרים במושג "הוליסם" Holism, שהוטבע בידי הפילוסוף הדרום-אפריקני סמאטס Smuts, שהיה מדינאי וגם מצביא, ומאז הוא נודד בחלל העולם האינטלקטואלי, מעין ביטוי לסדר הנכון. מושג זה אומץ בידי עזרא, בדרכו שלו.

עזרא אוריון מאפיין את מאמציו לתפוס את העולם כשייך חוליסטי דומה שזהו תג מתאים ביותר. הנטייה הטבעית למצוא לא רק סדר, אלא מקום אחיזה מוצק, מוליכה אותו מבעיה אל בעיה. תוך שהוא מבריא בכשרון רב גבולות בין דיסציפלינות, וכל זאת תוך מתן קטעי מקורות, במסע המוביל אל יעד לא נודע, כלומר אל אידאות פילוסופים שפרנסתם בכך אולי יאבדו סבלנות ועניין בסיורים בלתי מודרכים אלה על-פני מרחבים לא נודעים להם, אבל הקורא, שחלק לו בנתיבותיו האינטלקטואליות של עזרא, ישמח לגלות כאן לא מדריך, אלא חבר למסע הזה.

אולי לא רבים יצטרפו אל מסעו זה של עזרא. זה לא יפתיע אותי שכן אין הוא חושב במונחים של הצלחה ממוסדת. אך מי שיצטרף אליו, יבוא על שכרו, אולי כמו הטס במטוס או במעבורת חלל לראשונה, הרואה פתאם את המציאות מזווית לא מוכרת, לא צפויה. אני מאחל הצלחה לספר.

פרופ' גרשון ויילר
המחלקה לפילוסופיה
אוניברסיטת תל-אביב
אפריל 1991

הצטרפות לאלומת תהליכים

שורות אלו הן הארת הכרה אישית של כ-14 שנים שבהן ערכתי כפסל מדברי את 'סביבות' 1-34 ושווחתי כ-300 שיחות עם הוגים, מחנכים וחוקרים, אנשי רוח ואנשי צבא ובטחון.

הן אולי תורמות לתהליך התפתחותה של הכרה הוליסטית-הומניסטית של הסובב. הן מציעות עוד אופן של התבוננות רב-חיבטית בסובב הנע, הדינאמי, הפאזטי, המורכב-לעילאי - יש סיכוי לתפיסה פתוחה, בינתחומית, כל-ארגנטית, הוליסטית, פולירליסטית, של הסובב, להנחות בחירה בדרך הומניסטית.

אני מודע לכך שמעבר לסובב הניתן להכרה חלקית - מעבר לפסגות פני האדמה, מעבר ליקום הנראה בטלסקופים - משרתע האינסופי הבחתי נפסס. זהו אופן של התבוננות בסובב, היוצר אולי אקלים לבחירת 'אף-על-פי-כן' בהומניס, להשתלבות קשובה, יוצרת, בסובב זה, האנושי, החי, הדומם. סביבה זו שאנחנו חוצים תזוהה כרב-חיבטית, כמארג של מורכבויות, כדינמיות משתנה ללא-הרף, כשטרף וציד-תהליכי, בינתהליכי, דיסטומוני, הקטרוני ועמום גבולות, הניתן רק להכרה חלקית, שהכרתו כוללת תמיד, במועד, רכיב של אי-רחות -

היא תאופייני כאינסופית במימדי המורכבות, החלל והזמן: כממשות עמומה, הנפססת ומתוארת במערכות של סמלים, כאלומות תהליכים ארוגים - מהולים - מסורגים זה בזה - נסרגים - נפרמים - יוצרים שתי המחושות של סביבות שונות חיבט רב-תהליכי זה: הר-הנגב ואגן נהר המזרחי בהימליה המרכזית, נפאל, שממנה חזרנו שוב לאתרוגה. האדם יאופייני כארבע-מימדי - קטרוני - ארוג במארג תהליכים זה והופך בו יותר ויותר לדומיננטי עד כדי איום כולל... גלובלי...

הרהור בינתחומי כזה נוטה להסתעף עוד ועוד ככלתה לנושאים מתרבים יותר ויותר. ניסיתי להתוות לו כיוון, תוך הארה של נקודות הסתעפות כאלה, על-מנת להגיע בסופו אל צומת ההכרעה ההומנית. זהו מעין סיור פיסולי-הוליסטי המתפתח כרב-שיח של מקורות, שקטעים מהם ניתנים בטקסט עצמו. דלג על מראי המקומות; קרא בשטף. שימתני לקריאה השנייה. במראי המקומות ניתנים רק שמות הספרים, המחברים ותאריכי הוצאתם בעברית. אם לא נתתי את מספר העמוד, קרא את המקור כולו. כל ההדגשות הן שלי.

ברצוני להודות לפרופ' איתן צ'רנוב, לעמנואל מארקס, לפרופ' עקיבא פלכטר ולפרופ' זאב נאוה על הערותיהם והארותיהם לכתב היד של שנת 1986. ולפרופ' זאב בכלר, פרופ' ישראל אפעל, פרופ' יוסף

וכלה במשמעות חיינו בעולם. הבעיה עם הגישה הזו היא, שקשה לנו לעיתים לתפוס ולראות את התמונה הכוללת. קשה לנו לעיתים, גם במהלך הקריאה, לשמר את המתווה הכללי, לזכור מה מקומה של ההיבט שבו אנו עוסקים באותו רגע במסגרת הציור כולו, במסגרת תמונת חיינו כולה. אזכורו החוזר ונשנה של מיקום זה עשוי לסייע רבות. באופן זה עשוי הקורא להישמר ולא 'ללכת לאיבוד' באלומת הרמות השונות של המציאות.

'אלומות תהליכים' היא מטאפורה הבאה לזהות מהות משותפת לכל תופעה ולכלל התופעות, ובכך לתרום להבנתה של הגישה ההוליסטית, המאחדת אינספור תופעות. דווקא בשל הריבוי והמורכבות חשוב מאד 'להתמצא'. חשוב לאתר את מיקומו המדויק ומהו ציר התנועה הישיר, המוהזתי ביותר, מהו הקישור הברור ביותר אל המבנה הכללי הנע.

הקשר השני בין סיפור הזן לספר זה הוא ששניהם דורשים זמן, נינוחות ורצון כן להבין תפיסת עולם חדשה. בדיוק כמו גיבורו של סיפור הזן, אלה הרוצים לצאת למסע הזה, חייבים להיות מוכנים להקדיש לו את תשומת הלב הראויה. קשה לעשותו בחטף ובמקצוע, אך כאשר מצליחים וחודרים לתוכו, הופכים כל הנופים שחלפו לנגד עינינו עד כה לתמונה אחת. מעין 'פאזל' תלת-מימדי ענקי, אך הגיוני, צלול ומרתק.

לנגד עיני תלוי צילום של הצלם אברהם חי ובו נראה חבך במשלתו של עזרא אוריון פורס דיזו פקצה של גרם מדרגות ענקי, מעין 'כן שילוח', שהקים אוריון מול פסגת אנפורנה בהרי-ההימליה בנפאל. החדירה הזו לנוף והצבתו של האדם הזעיר בלב הזירה אדומת-המימדים זכו כאן להמחשה המבחינה היטב שכדאי לנסות ולשזור את התהליכים השונים לכדי אלומה אחת.

הפסל בהימליה הוקם ב-1981, נבנה שוב ב-1983 ושוב, לאחרונה במאי 1993. רק ישראלים מעטים הגיעו אז לאזור זה. היום נראים לנו הרי ההימליה קרובים יותר, מוכרים יותר. ייתכן שבעוד תריסר שנים תראה כך התפיסה - שהכל הוא אלומת תהליכים.

משה גלעד

עורך המאגזין 'מסע אחר'

סיפורי הזן לקוחים מתוך 'חכמת הזן', בתרגום דוד שחר, הוצאת 'הדר', 1982.

אגסי, מרופ' גרשון ויילר, ד"ר רות סתוי ופרופ' יורם צפריר על הארותיהם לנוסח מורחב זה.

כדאי לך לקרוא את זה בקצב משתנה –
פה ושם כתוב (לאט) – לקריאה איטית –

זאת לא עברית מגוהצת, של 'האקדמיה ללשון העברית', נקודה.

ע.א.

1984-1994

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

מכון ללימודים בינלאומיים
למחקר אמנותי וציבורי
מחלקת המחקר והמסמכים

Ezra Orion Collection
Public Art Archive

תודה גם לדפנה בניאל, שהדפיסה שוב ושוב את הדפים האלה,
ולחווה רימון על העריכה הלשונית.

11	גיאורפיסול בהימליה 1983-1981
14	תפיסה --
17	סביבה --
18	שינוי --
20	חללזמן --
22	אנרגיות --
23	שדות-כוח --
24	ההליך --
27	אלומת תהליכים --
36	מערכת --
40	סביבה כאלומת נקטורים --
42	המזרח התיכון כאלומת תהליכים --
43	הרהנגב כאלומת תהליכים --
50	ההימליה כאלומת תהליכים --
55	אנפורנה, מאי 1993 --
59	ההליכי פני שטח ותהליכי עומק --
60	האדם כאלומת תהליכים --
68	ההיסטוריה כאלומת תהליכים --
74	קאוס --
76	מהו הכל --
84	בחירה בהמוניזם עכשיו --
90	חזרה מבקעת אנפורנה --
91	דרך פעולה החוצה אידאות --
95	פיסול קיומי --
98	שורות של מוריס הרצוג --

אוסף עזרא אוריון
ארכיון אמנות במרחב הציבורי

Ezra Oriani Collection
Public Art Archive

הפסל הגמור בבקעת אנפורנה 1981